

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum religiosi qui ad episcopatum assumuntur, teneantur ad
obseruantias regulares.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

dantes redditus ex ecclesiasticis decimis, aut possessionib. & huiusmodi constant. cōmissa sunt episc. ut patribus pauperum. Et de decimis quidem probatum est superius, q̄ iniqua esset lex decimarum in nouo testō, si vltra honorabile stipendium ministrorum Dei habitis vniuersale dominium, tanta rerum affluentia vni deputaretur cum damno totius populi, nisi vt patri pauperū. Possessiones autē legat̄, aut donat̄ ecclesie cathedrali in tanta abundantia, proculdubio credendū est, q̄ vt patri pauperū ep̄o credit̄ sint. Iō enim episcopus datur finis, quia oculata fit de periculis eos esse partes pauperū: & hæc v̄ fuisse rō tantū augumentū. Si vero redditus magni debentur ep̄o ex temporalī dominio, q̄ scilicet ep̄us in eo q̄ ep̄us, est dominus in temporalib. alicuius ciuitatis & oppidorum, & ex dominij temporalis redditib. diuus est, alia v̄ rō: quia oportet q̄ non solum vt episcopus, sed vt dīspendat, tenendo exercitium pro defensione patrie, & habēdo thesaurū, ne impugnetur patria, ita q̄ tūc dexter oculus ad cōsuetudinem patrie sibi debita, respicere dēt: sinister autē ad pauperes, q̄n temporale dominium datū est ecclesie principaliter ad ecclesie honorem, simul & auctoritatē, & post honorem Dei, propter bonum commune ipsi dominij, sicut datū erat domino seculari, & secundario vt exinde elemosinæ fiant pauperibus. Quocirca tales ep̄i in illis solis casib. tenentur, in quibus domini seculares tenebantur ad restitutionem.

Ad obiecta ergo in oppositum dicitur, q̄ locus ab auctoritate negatiue, infirmus est. Et forte ideo auctor tacuit de restitutione, quia non est vna & eadem semper ratio, quando bona sunt indistincta, quia quandoque se habent vt propria, & quandoque vt communia, vt patet ex dictis. Ad id verò quod in quolibet dicitur, respondetur quòd intelligitur quando redditus episcopi se habent ad ipsum vt præbenda etiam pinguis, non autem quando tam notabilis est excessus, vt non cadat in animo sapientis quòd non pro honorabili statu episcopi sint datæ diuitiæ tantæ. Ad id verò quod de exactione a mercatoribus &c. obijciunt, patet responsio ex dictis.

In eodem ar. 7. in r̄sione ad primum, dubium occurrit. circa illud. Non pot̄ determinari q̄n sit ista necessitas, quæ obliget ad mortale peccatū: quia constat ex superius in quæst. 32. dictis, q̄ ista necessitas est determinata, sc̄. quando est extrema. Si ergo necessitas extrema est, quæ obligat ad peccatū mortale, quò anac d̄r, q̄ nō pot̄ determinari q̄n est ista necessitas? Ad hoc d̄r dupliciter. Primò, q̄ verba litera istius intelligenda sunt de necessitate extrema in particularibus. Vnde subdit, Sicut nec cetera particularia, quæ in humanis actibus considerantur. Superius autem necessitas determinata est in communis, quòd est extrema. Secundo dicitur, & magis ad mentem auctoritatis Ambrosij, q̄ verba litera istius intelliguntur in casu, quo quis habet de superfluo natura & persona, hoc est, sta-

beret patrimonialia bona, de quibus viuere possit. Ad quartum dicendū, quòd bona ecclesiarū usibus pauperū deservire debent. Et ideo si quis necessitate non imminente p̄uidendi pauperibus de his q̄ in perfluū ex prouentib. ecclesie, possessiones emat, uel in thesaurō reponat in futurū utilitati ecclesie, & necessitatib. pauperū laudabiliter facit. Si uerò necessitas imineat pauperib. erogadi, superflua cura est & iordinata, vt alius in futurū conferuet: q̄ d̄r Dñs prohibet Matth. 6. dicens, Nolite solliciti esse in crastinū.

Articulus VIII. Vtrum religiosi, qui promouentur in episcopos, teneantur ad obseruantias regulares. Ad octauum sic procedit. V̄s, quòd religiosi, q̄ p̄mo uent in ep̄os, nō teneant ad obseruantias regulares. D̄r enim 18. quæst. prima, quòd monachum canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho ep̄m facit: sed obseruantia regulares pertinent ad iugum regulæ. ergo religiosi, q̄ in ep̄os assumuntur, non tenentur ad obseruantias regulares. ¶ 2. Præter. Illeg ab inferiori ad superiorem gradum ascendit, nō v̄t tenent ad ea quæ sunt inferioris gradus, sicut supra dictū est, *

eo, q̄ præbenda se habet vt proprium clericis, vel ep̄i bonum. ¶ In responsione ad quartum videte, qui augendis ecclesiarū prouentibus tam laudabiliter creditis vos vacare, tabescentibus pauperibus, & vtrinam non arecentibus, q̄n peccatis iuxta auctoris sententiam, tot pauperes puellas nobiles, tot pauperes ciues, pupillos, orphanos, viduasque possidendo.

Super Quæstionis 185. Articulum octauum. In ar. 3. eiusdem quæst. dubia duo occurrunt de episcopis religiosi. Alterum, de quibusdam regularibus actibus in specialibus: alterum de modo vinculi. Est igitur primo dubium, An religiosus factus episcopus teneatur ad habendum socium sui ordinis, & b̄ bendum cum duabus manibus, & similibus. Et est ratio dubij, quia hæc non impediunt officium pontificale: & propterea videntur ad hoc teneri. In oppositum autem est, quia hæc dissonare videntur ab episcopali dignitate. ¶ Dubium deinde est, An subdatur vinculo præcepti, vel censuræ ecclesiasticæ in infirmitate regulæ posito. V. g. si in regula ieiunium feruè iuxta statum sub præcepti, aut censuræ ecclesiasticæ vinculo, an factus ep̄s subiectus sit vinculo præcepti, vel censuræ illius, ita q̄ si transgrediat, peccet mortaliter, vel sit excōicatus. Et est ratio dubij, quia hinc apparet quòd subdatur huiusmodi vinculis, quia ex quo subditur statum, subditur etiā vinculo statum. Eiusdem siquidē rationis est, q̄ aliquis

Sup. q. 18. ar. 1. ad 4. & 4. dicit. 18. q. 1. ar. 4. ad 5. 18. q. 1. cap. statutum.

2. ar. ca. ad 1.

¶ Super Quæstionis 185. Articulum octauum. In ar. 3. eiusdem quæst. dubia duo occurrunt de episcopis religiosi. Alterum, de quibusdam regularibus actibus in specialibus: alterum de modo vinculi. Est igitur primo dubium, An religiosus factus episcopus teneatur ad habendum socium sui ordinis, & b̄ bendum cum duabus manibus, & similibus. Et est ratio dubij, quia hæc non impediunt officium pontificale: & propterea videntur ad hoc teneri. In oppositum autem est, quia hæc dissonare videntur ab episcopali dignitate. ¶ Dubium deinde est, An subdatur vinculo præcepti, vel censuræ ecclesiasticæ in infirmitate regulæ posito. V. g. si in regula ieiunium feruè iuxta statum sub præcepti, aut censuræ ecclesiasticæ vinculo, an factus ep̄s subiectus sit vinculo præcepti, vel censuræ illius, ita q̄ si transgrediat, peccet mortaliter, vel sit excōicatus. Et est ratio dubij, quia hinc apparet quòd subdatur huiusmodi vinculis, quia ex quo subditur statum, subditur etiā vinculo statum. Eiusdem siquidē rationis est, q̄ aliquis

aliquis subdatur statuto, & vinculo statuti. In oppositum autem est, & quia non subditur penis in statuto appositis, puta, grauis vel grauioris culpae, & similibus: & quia huiusmodi vincula derogare videntur episcopali dignitati ac perfectioni &c.

¶ Ad euidenciam horum sciendum est, quod distinctio criminibus regularium obseruantiarum in littera posita, s. q. quaedam sunt promouentes, seu custodientes perfectionem pontificiam, quaedam impediens, quaedam neutre, sic accipienda est, & aliqua manifeste vtiliter afferunt perfectioni pontifici, vt caritas, paupertas, abstinentia, ieiunia, moderata abdicatio honorum, & huiusmodi. Quaedam manifeste impediunt officium pontificale, vt silentium solitudo, & vniuersaliter quicquid incompossibilia sunt cum pontificali officio, dignitate, & autoritate. Nec solum haec, sed quaecumque cõter dissonent à pontificali dignitate, & appellatione impediunt, intelliguntur. Quaedam vero non cõter, sed in casu aliquo inueniuntur dissonantione vel loci, vel officij, vel societatis &c. & ab impediunt, quidē, & cõter dissonis absoluitur ipso iure. Et quia de horum numero est obligatio ad habendum socium collateralem, ideo non tenetur ad socium habendum secum ex suo ordine. Derogaret enim episcopali dignitati fratrem illi appropinquare vt socium, & derogaret societatis rōni, q. tequatur vt famulus. Societas enim est relatio æquiparantia. Accedit ad hæc, q. episcopus sicut ad aliam ecclesiam, & ad aliud officium ecclesiasticum persoluendum transferuntur: ita ad alterius generis societate ipsa facta translatus intelligitur, ac per hoc absolutus à priori societate. Non enim duplici societate grauari debet, sicut nec duplici grauatur officio. Et quia quaecumque ad socialis vitæ vniuersitatem, aut depressionem actuum, seu gestuum in personis religiosis spectant, dissonare videntur ab episcopali conuersatione, seu dignitate, seu autoritate, vel libertate: ideo ad nullum talium remanet obligatus. Et de eorum numero videntur huiusmodi obseruantia, libere, sciendo, aut cum duabus manibus, & similia. Sicut enim religiosus factus episcopus remittit quodammodo ad vitam civilem, dum à iugo monasticæ regulæ absolutus adire potest hereditatem, vt patet r. q. i. c. Scutum: ita à depressione actuum spectantium ad priorem statum absolutus vt, vt absolutio à iugo monasticæ regulæ dicta in canone, non sit quasi frustra dicta, sed aliquid operatur vltra executionem ab incompossibilibus ad quæ omnino constabat, vt

Q. 184. ar. 7.

Arg. 1. huius art.

16. q. 1. e. de monachis.

Q. p. reed. 21. 7.

¶ religiosus non tenetur ad obseruanda vota quæ in seculo fecit, sed religiosus qui assumitur ad episcopatum, ascendit ad aliquid maius, vt supra habitum est. Ergo ut non obligetur episcopus ad ea quæ tenebatur obseruare in statu religionis.

¶ 3. Præter Maxime religiosi obligari videntur ad obedientiam, & ad hoc quod abique proprio videntur: sed religiosi qui assumuntur ad episcopatum, non tenentur obedire prælati suarum religionum, quia sunt eis superiores: nec est vni teneri ad paupertatem, quia sicut in Decreto supra inducto dicitur, Quem sacra ordinatio de monacho episcopum facit, vel legitimus hæres, paternam sibi hereditatem iure vendicandi potestatem habet. Interdum et concedit eis testamenta cõficere, ergo multo minus tenentur ad alias obseruantias regulares.

SED CONTRA est, quod dicitur in Decretis 16. q. 1. de monachis diu morantibus in monasterijs, Si postea ad clericatus ordines puerint, statim non debere eos à priori proposito discedere.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, status religionis ad perfectionem pertinet, quasi quædam uia in perfectionem tendendi. Status autem episcopalis ad perfectionem pertinet, tanquam quoddam perfectionis magistrum. Vnde status religionis comparatur ad statum episcopalem, sicut disciplina ad magistrum, & dispositio ad perfectionem. Dispositio autem non tollitur perfectione adueniente, nisi forte quantum ad id, in quo perfectioni repugnat. Quantum autem ad id quod perfectioni congruit, magis confirmatur: sicut discipulo, cum ad magistrum peruenit, non congruit quod sit auditor, congruit tamen sibi quod legat, & me-

pote incompossibilia, episcopus non tenetur in casu non absolui vt episcopo iure, sed in talia. Vni namque hæc esse illa, de qua dicitur in episcopo dispensare sicut prælati religionis, timentia à carnis, & ieiunia, & huiusmodi.

ditetur et magis quam ante. Sic ergo dicendum est, quod si quis in regularibus obseruantis non impediunt pontificale officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia huiusmodi, ad hæc remanet religiosus, et factus episcopus, obligatus, & per ipsos ad portandum habitum suum religionis, qui est obligationis signum. Si qua verò sunt iobseruantijs regularibus, quæ officio pontificali repugnant, sicut est solitudo, silentium, & alique abstinentia, uel uigilia graues, & quibus impotens corpore redderetur ad exequendum pontificale officium, ad huiusmodi obseruanda non tenetur. In alijs tamen potest dispensatione vti, sicut quod requirit necessitas plene, uel officij, uel conditio hominum cum quibus uiuit per modum, quo etiam prælati religionum in talibus secum dispensant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille qui fit de monacho episcopus, absoluitur à iugo monasticæ professionis, non quantum ad omnia: sed quantum ad illa, quæ officio pontificali repugnant, ut dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod nota secularis uitæ se habent ad uota religionis sicut particula ad uita, ut supra habitum est. Sed uota religionis se habent ad pontificalem dignitatem, sicut dispositio ad perfectionem. Particulare autem superfluum habito uniuersali, sed dispositio adhuc necessaria est perfectione obiecta.

AD TERTIUM dicendum, quod hoc est per accidens, quod episcopi religiosi obedire prælati suarum religionum non tenentur: quia si subditi esse desierunt, sicut & ipsi prælati religionum: manet tamen adhuc obligatio voti virtualiter, ita. L. q. si

sunt quasi pedagogi religiosi in dispensatione sunt absolui à vinculo precepti, & cõtra preceptum tuorum qui regula est: tanquam prius in monasterio castitatis &c. quoniam illa non est superueniens uita civilis, sed ex propria promissione. Duo tamen sunt, quod ad obiectum ergo primum dicitur, quod efficit, ut non sit respectu huius transiens, & ad eadem ratio de subiectione ad uota religionis. Et hæc ratio patet: quia quantum ad uota religionis, episcopus non tenetur: quia non tenetur transire ad eam, non est eadem ratio de subiectione ad prælatum religionis, sicut dicitur in statu. Quocirca sicut de his qui non tenentur pro habent casu decem, ita de alijs uocantibus.

lis rōnis, vř simili modo casus decidēdus propter rationē allatam.

¶ Ad alteram obiectionē dī, qđ rō non valet: quia vincula sunt duplicia, quōdā ferentia secū executionē, vt sunt vincula praeceptorū, & cetera: quōdā verō nō nisi mediante iudice habentia executionē, vt sunt vincula ad alias penas ligantia. Et ad hęc cōstat clarissime episcopus clarissime episcopi scopum non obligari, quia non subiaceat amplius prelati religionum, per quos exequenda sunt huiusmodi pene: & si aliqua ē vincula ad alias penas elset de ferentia secū executionē, non propterea ligarent episcopi: quia concernunt, vel supponunt sociale cōmunitum, a quo a solutiōne constat esse episcopi, ac per hoc ab omnibus spectantibus. & consequentibus ad illum. Et forte vincula omnium praeceptorum & ceterarum in regula & statutiū religiosorum interpretanda sunt, supposito cōsortio personarū, a quo episcopi est exemptus, vt patet. Nec maiorem habeo certitudinem quam dixerim.

QVAESTIO CLXXXVI.

De his que pertinent ad statum religionis, in decem articulis discussa.

DEINDE considerandū est de his, quae pñent ad statum religionis. Circa quod occurrunt quadruplex consideratio: Quarā prima est de his, in quibus principaliter cōsistit religionis status. Secūda, de his quae religionis licite conuenire pñt. Tertiā, de dīstinctione religionū. Quarā, de religionis ingressu.

CIRCA primū quatuor decē.

¶ Primo, Vtrum religiosorum status sit perfectus.

¶ Secundo, Vtrum religioiū reneantur ad omnia cōsilia.

¶ Tertio, Vtrum paupertas voluntaria requiratur ad religionem.

¶ Quarto, Vtrum requiratur continentia.

¶ Quinto, Vtrum requiratur obedientia.

¶ Sexto, Vtrum requiratur qđ hac cadant sub voto.

¶ Septimo, De sufficientia horum uotōrum.

¶ Octauo, De comparatione eorum ad uicem.

¶ Nono, Vtrum religiosus semper mortaliter peccet, qđ transgredietur statutum suae regulae.

¶ Decimo, Vtrum ceteris parib; in eodē genere peccat plus peccet religiosus, quam secularis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum religio importet statum perfectionis.

AD PRIMVM sic proceditur: Vt qđ religio nō importet

statum pfectionis. Illud n. qđ est de necessitate salutis, non vř ad statum perfectionis pñtere: sed religio est de necessitate salutis, quia p eam vni uero Deo religamur, sicut Aug. dicit in lib. de vera religione. Vel religio dī ex eo qđ Deū religimus, quem amiseram? negligētes, ut Aug. dicit in 10. de ciuit. Dei: ergo videtur quod religio non nominet perfectionis statum.

B ¶ 2 Præter Religio s̄m Tullii est, quae naturę diuinæ cultū & caeremoniam affert: sed afferre Deo cultū & caeremoniam magis vř pertinere ad ministeria sacrorū ordinum, quā ad diuerfitatem statū, vt ex supradictis patet. ergo vř quod religio non nominet perfectionis statum.

¶ 3 Præter Status perfectionis diuidit̄ contra statū incipientiū, & proficientiū: sed et̄ in religione sunt aliqui incipientes, & aliqui proficientes. ergo religio non nominat perfectionis statum.

C ¶ 4 Præter Religio vř esse poenitentiae loc⁹ dī. n. d. De ceteris 7. q. 1. Praecipit sancta synodus, ut quicūq; de pontificali dignitate ad monachorū uitā, & poenitentię descendere locū, nunquā ad pontificatū relurgat: sed locus poenitentiae opponitur statui perfectionis. Vnde Dion. 6. c. 6. sed Hierarchia, ponit poenitentes in iustissimo loco. s. inter purgandos. ergo videtur qđ religio non sit status perfectionis.

SED CONTRA est, quod in collationib; patrum dicit Abbas Moyses de religiosis loquēs. Ieiuniorum inedia, uigilias, labores corporis, nuditate lectioem, ceterasq; uirtutes debere nos suscipere nouerimus, ut ad pfectionem charitatis istis gradibus possimus ascendere: sed ea quae ad humanos actus pertinent, ab intentione finis specie & nomen recipiunt. ergo religiosi pertinent ad statum perfectionis. Dion. etiam 6. c. 8. Eccle. Hierarchie dicit, eos qui nominantur Dei famuli, ex Dei puro seruitio, & famulatu uniri ad amabilem perfectionem.

RESPOND. Dicendū, qđ sicut ex supra dictis patet, id qđ cōtinet multis cōuenit, antonomastice attribuit ei, cui p excellētiā cōuenit: sicut nomen fortitudinis, uendicat sibi illa uirtus, qđ circa difficillima firmitatem asseruat, & teperantiae nomē uendicat sibi illa uirtus, qđ temperat maximas delectationes. Religio autē, vt supra habitum est, * est

fectio in hac secunda non in prima cōiunctione consistit. Et tamen in hac littera, assumpto qđ prima cōiunctio conuenit antonomastice religiosis, sublimitur secunda cōiunctio. Et sic concluditur ex quatuor terminis, quod religio est nomen perfectionis.

¶ Ad primum dubii dicitur, quod quia praesens articulus nō querit, an religio sit status, qđ hoc ex istis praedictis de statu manifestum est: sed querit, an status religionis, seu religiosorum sit status perfectionis, vt patet ex titulo, & clarius liquet ex distinctione articuloꝝ huius qōnis, cum dī, Circa primum queritur decem. Primo, vř uř religiosorū status sit perfectus: ideo rō ad conclusionē nihil dicit de statu, sed de perfectione. Nec propterea reprehensione dignū est, quod in conclusione fiat mencio de statu: quia non apponitur in ea status tanquam substantia pfectionis, de qua formaliter qđ est, & conclusio.

¶ Ad s̄m dubii dī, quā status qđ nomen perfectionis nō dī vno modo tm, p̄ formaliter, seu cōtinet, sed multis modis: sicut nomina ad vnum quae uel ad animalia, medicina, & vřina diuersimode, ita aliquod perfectionis nomen dī, quia ipsam formaliter significat & elicit, vt charitas Dei, & proximi. Et similiter status charitatis est actus perfectionis formaliter & elicitue, dum actū dilectionis, in quo formaliter perfectio consistit, eligit. Aliquod uero pfectionis nomen est, quia factum perfectionis significat, vt episcopatus. Et similiter aliquis perfectionis status est, quia perfectus est, vt status episcopalis. Aliquod autē pfectionis nomē est, quia exercitiū & disciplina ad pfectionē significat, vt religio.

¶ q. 1. capit. hoc nequaquam.

¶ Cap. 6. non l'ge a prim.

¶ In collatione 1. c. 7. cur cap. prim.

¶ Q. 141. ar. 2. & 1. 2. q. 61. ar. 3.

¶ Ca. 4. par. 1. non procul a fin.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.

¶ Q. 81. ar. 2.